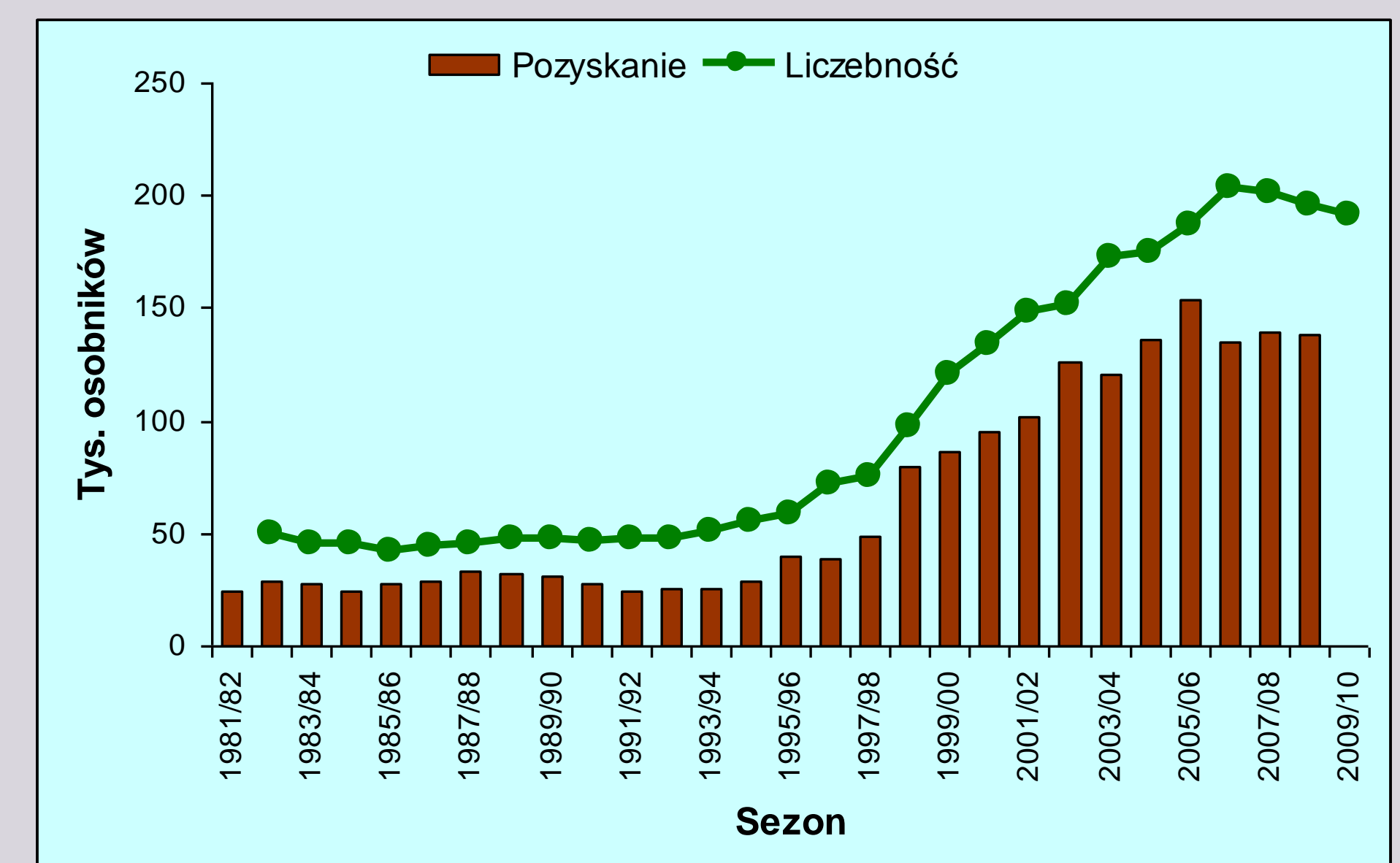

Starcie siekaczy jako wskaźnik wieku lisów (*Vulpes vulpes* L.)

Robert Kamieniarz i Henryk Mąka

Stacja Badawcza – OHZ PZŁ
ul. Sokolnicza 12, 64--020 Czempin
r.kamieniarz@pzlow.pl

Znaczący wzrost liczebności lisów w Polsce na przełomie XX i XXI wieku (Ryc. 1) jest jedną z głównych przyczyn regresu w populacjach m.in. zajęcy, kuropatw i cietrzewi. W konsekwencji działania na rzecz zmniejszenia zagęszczenia tego drapieżnika są składową zarówno programów odbudowy liczebności zwierząt łownych, jak i projektów aktywnej ochrony gatunków ginących. Próbowano regulacji liczebności lisa powinien towarzyszyć monitoring jego populacji, w tym poprzez ocenę struktury płci i wieku u osobników eliminowanych drogą odstrzału. W końcu lat 1990. w Wielkopolsce wykazano bowiem, że poszczególne metody polowań są selektywne względem płci i wieku. Tym samym różny jest ich wpływ na strukturę populacji, a więc także na zagęszczenie lisów.

Ryc. 1. Zmiany liczebności i pozyskania lisów w Polsce

Fot. 1. Lis młody i dorosły pozyskane w sierpniu

Rozróżnienie lisów młodych (w pierwszym roku życia) od dorosłych - w oparciu o wielkość i wygląd pozyskanego osobnika, jest możliwe tylko latem, choć w sierpniu nie jest to już łatwe (Fot. 1). Jesienią i zimą trzeba ocenić szerokość kanału zębowego w kle, po zeszlifowaniu części korzeniowej tego zęba w płaszczyźnie strzałkowej (Fot. 2). Jest to metoda dokładna, ale trudna do stosowania w szerokiej praktyce.

Fot. 2. Kanał zębowy u lisa młodego, 4 - letniego i 7 - letniego

Fot. 3. Siekacze lisa młodego

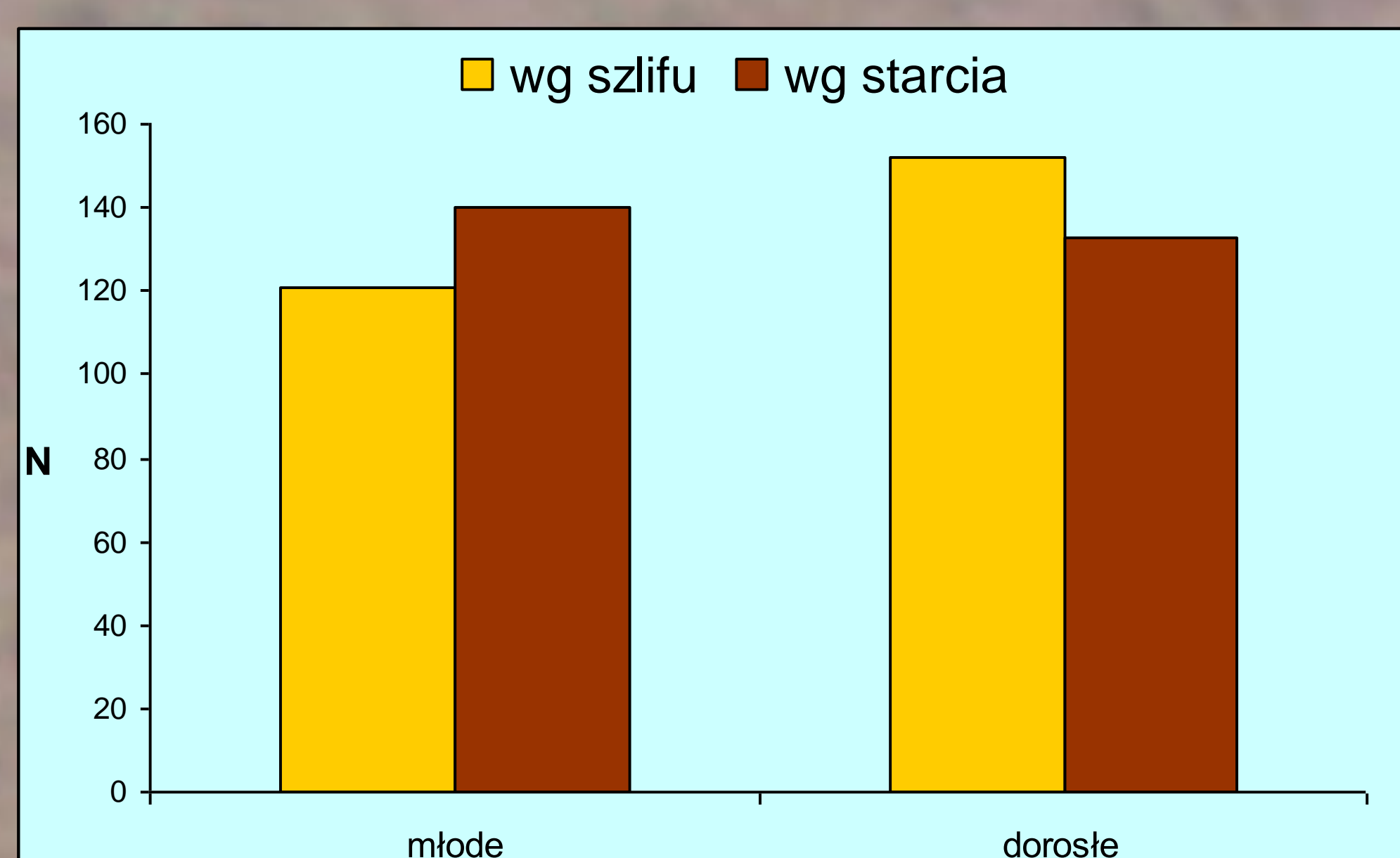
W związku z tym podjęto próbę weryfikacji metody polegającej na ocenie starcia powierzchni siekaczy. Zgodnie z jej założeniami u lisów w pierwszym roku życia występują tam mniej lub bardziej wyraźne guzki, które przyjmowano jako wskaźnik tej grupy wiekowej (Fot.3). W przypadku lisów w drugim roku życia guzki zanikają a powierzchnia siekaczy staje się płaska (Fot. 4), natomiast u starszych osobników starcie jest tak znaczne, że widoczna staje się brązowa zębina (Fot. 5).

Fot. 4. Siekacze lisa w drugim roku życia

Fot. 5. Siekacze lisa starego

Ryc. 2. Porównanie wyników ocen wieku lisów dwoma metodami

Porównano wyniki oceny wieku wyżej opisanymi metodami u 273 lisów pozyskanych w latach 2004-07, w okresie jesieni i zimy, w okolicach Czempina (Wielkopolska). Dla większości lisów (78%) klasyfikacja do grupy młodych lub dorosłych była zgodna (Ryc. 2). W pozostałych przypadkach częściej zdarzało się zaniżenie wieku (15%). Dotyczyło to osobników wolniej ścierających siekacze, których powierzchnie sieczne pozostały faliste w drugim roku życia a nawet później. Z kolei zawyżenie wieku, wynikające z całkowitego starcia guzków na powierzchniach siekaczy u młodych lisów już w okresie jesieni i zimy, miało miejsce rzadziej (7%). Te dwa rodzaje błędów częściowo kompensowały się. Stąd ocena udziału młodych w populacji oparta na wyglądzie siekaczy (51%), niewiele różniła się od wyniku oczekiwanego (44%), uzyskanego na podstawie pomiaru szerokości kanału zębowego w korzeniu kła. Różnice były statystycznie nieistotne ($\chi^2=2,65$, $p=0,104$). W świetle tych wyników metoda podziału lisów na młode i dorosłe w oparciu o wygląd powierzchni siecznej siekaczy może być wykorzystywana w praktyce łowieckiej a także w niektórych badaniach, w tym w ramach monitoringu populacji.